

Būsimųjų pradinių klasių mokytojų požiūris į tautines vertybes

Jolanta Abramauskienė

Lietuvos edukologijos universitetas, Ugdymo mokslų fakultetas, Muzikos katedra, Studentų g. 39, 08106 Vilnius,
jolanta.abramauskiene@leu.lt

Anotacija. Straipsnyje nagrinėjamos tautinės vertybės, būsimųjų pradinių klasių mokytojų požiūriu, siekiama atsakyti į klausimus: kokios tautinės vertybės yra prioritetinės, ką šiandien reiškia būti tam tikros tautos atstovu (-e), kokie veiksniai daro įtaką studentų tautinių vertybių raiškai. Svarstoma, ar globalėjimo tendencijos nepalietė respondentų vertybinės pozicijos, ir, remiantis pedagogikos autoriais, bandoma atskleisti, kodėl tokioje visuomenėje svarbu išsaugoti pamatines tautines vertybes. Atsakymai į šiuos klausimus grindžiami Lietuvos edukologijos universiteto (toliau – LEU) studentų 2012 m. atliktos apklausos duomenimis bei teorinėmis išvalgomis apie tautinių vertybių svarbą šiuolaikinėje visuomenėje ir jų raišką.

Esminiai žodžiai: *tautiškumas, vertybės, tautinis ugdymas, liaudies muzika, studentų požiūris.*

Įvadas

Šiuolaikinis jaunimas yra aktyvus, veržlus, lankstus ir sugebantis prisitaikyti prie besikeičiančių gyvenimo sąlygų. Įvairiausios informacijos ir komunikacijos priemonės atveria jaunimui naujų galimybių pažinti ir tobulėti. Dėl to keičiasi jaunimo supratimas apie daiktus ir jų vartojimą, kinta požiūris į tradicinius santykius visuomenėje, šeimoje, kitaip žvelgiama į tautines vertybes. Todėl šiame darbe aptariamas tautinių vertybių reikšmingumas bei kokiu būdu tautinės vertybės dalyvauja šiandienos akademinio jaunimo gyvenime.

Analizuojant mokslininkų darbus, galima rasti įvairių tautiškumo apibūdinimų: vieniems tai – dorovinė kategorija, kitiems – gyvenimo būdas, tretiems – savasties išraiška ir t. t. Tautiškumas turi visas šias savybes, kurios neatsiejamos viena nuo kitos ir

kiekvieną istoriniu laikotarpiu įgauna savitų bruožų. R. Grigas (2000) teigia, kad tautiškumas išreiškia žmogaus priklausymą dvasinėms, idėjinėms ir tęstinėms vertybėms grindžiamai bendruomenei. Iš tiesų tautinės vertybės sudaro pagrindą, kuris nulemia kiekvienos tautos dorovinį, kultūrinį identitetą bei tautos egzistencijos unikalumą. Todėl šios vertybės formuojasi tautinėse bendruomenėse, kuriose susiformuoja tik joms būdingas gyvenimo būdas, kalba, kultūra, religija bei teritorija. Kaip teigia D. Antinienė (2002), tautiškumas – tam tikra būseną, tam tikras savitas gyvenimo būdas, kurį žmogus yra įgijęs arba susikūręs ir kuris yra susijęs su angažuotų, sąmoningų įsitraukimu į tautos reikalus. A. Maceina (1991) kalbėdamas apie tautiškumą teigia, kad žmogus, kaip ontologinė būtybė, gali būti ir be tautos, tačiau žmogus pilnutine prasme, konkretus ir kūrybinis žmogus gali egzistuoti tik tautoje. Kartu pabrėžiama, kad tauta yra pirmą kartą šaltinis, iš kurio žmogus ne tik semiasi savo darbams gyvybės, bet ir ugdomi. Taigi tautiškumas žmogui yra esminis saviraiškos procesas. Kaip teigia L. Jovaiša (2003), tautiškumas tai – būdas, forma, kuria reiškiasi tauta. Tai kartu ir tautinės saviraiškos priemonė, kurios turinyje „glūdi neišsėmiamos vertybės, atspindinčios tautos kūrybinę dvasią, jos bendražmogiškuosius turtus, tai, kas priimtina ne tik šiai tautai, bet ir žmonijai“ (Jonušas, 2006, 148). Tautiškumo pagrindu tampa ne vien tautą siejanti bendra kalba, teritorija, religija, savita dvasia, papročiai, tautinės santarvės puoselėjimas, tačiau ir vertybinė pozicija, kuri virsta tautinio identiteto pagrindu. Vertybių sistema yra neatskiriama tautinės sąmonės ir savimonės dalis. Vertybės formuoja tautinį identitetą, ir pokyčiai, vykstantys vertybinėje sistemoje, iš dalies leidžia nusakyti pokyčius, vykstančius tautinio identiteto sistemoje. Taigi, tiek tautiškumas, tiek vertybinės asmens pažiūros yra glaudžiai susiję ir daro įtaką žmogaus raidai.

Tautinės problemas pradėta tirti Lietuvoje tik Lietuvos Respublikos laikotarpiu. Iki 1918 m., neturint tautinės valstybės, tai buvo neįmanoma. Tarp tyrinėtojų, kuriuos domino šie klausimai, buvo filosofai A. Maceina (2002), S. Šalkauskis (1992) ir kt. 1940 m. tyrimai šioje srityje nutrūko ir penkis dešimtmečius ši tema beveik nebuvo nagrinėjama. 1988 m., prasidėjus antrajam tautiniam atgimimui Lietuvoje, tautiškumo klausimai vėl tapo aktualūs. E. Martišauskienė (2000) tyrė, kokią vietą paauglių vertybių sistemoje užima požiūris į tautos reikšmingumą. V. Aramavičiūtės (2005) empiriniai tyrimai atskleidė dvasinių vertybių sunykimą, tautinių vertybių praradimą ir į jų vietą besiveržiančias svetimas tradicijas. M. Taljūnaitė (2006) iškelia tautinio tapatumo teorines problemas. Tautinių sąveikų problemas, tautinės tapatybės išlikimo, tautiškumo, pilietiškumo ir kitas problemas nagrinėjo R. Grigas (2001, 2007), L. Klimka (2007), B. Kuzmickas (2009), D. Antinienė (2011) ir kiti autoriai. V. Pruskus (2005), A. Ranonytė (2006), V. Čiubrinskas (2008) ieškojo atsakymo, kaip suderinti tautinį bei europinį tapatumą, kaip išlaikyti tapatybę dėl globalizacijos iššūkių.

Tautinis ugdymas reikalauja nuolatinio dėmesio ir pastangų. Puiki priemonė tautiškumui ugdyti yra etnomuzika. Anot A. Maceinos (1991), tautinė muzika, kaip grynų garsų menas, prabyla į pačias prigimties gelmes ir jos įtaka daug gilesnė negu kitų menų, nes

paliečia pačią savo tautos esmę ir patiria tiesioginę tautiškumo įtaką. Iš tiesų dainuojant liaudies dainas pamažu ugdoma tautinė dvasia, gebėjimas pajauti, pamilti gimtosios šalies bruožus, žmonių darbus, papročius, istorines bei etnines šventes. Liaudies dainų paprastumas, liaudies instrumentų gausa, prieinamumas suteikia galimybių ugdyti muzikavimo įgūdžius, ritmo pajautimą, ansambliškumą ir kitas savybes. Be to, etnomuzika unikali tuo, kad čia gali save išreikšti visi norintys. Tai ne tik dainavimas, bet ir muzikavimas, šokis, teatras ir t. t. Etnomuzikos svarbą nagrinėjo A. Katinienė (2003), etninės muzikos poveikį tautinei orientacijai atskleidė M. Baltrėnienė, V. Palubinskienė (2005), sutartinių ypatumus bendrojo lavinimo mokykloje tyrė V. Palubinskienė (2011).

Tautinių vertybių puoselėjimas pripažįstamas tiek tarptautiniuose, tiek Lietuvos dokumentuose (Pradinio ir pagrindinio ugdymo bendrosios programos (2008), Lietuvos švietimo gairės 2003–2012 m. ir kt.). Todėl ugdant tautines vertybes svarbus vaidmuo tenka mokytojui. Mokytojas sudaro sąlygas įgyti ir skleisti mokinių patyrimui, kad jis galėtų augti kaip individualybė. Mokytojo, kaip tautinių vertybių ugdytojo, vaidmuo tampa labai svarbus, todėl ir būsimųjų pradinių klasių mokytojų tautinių vertybių, empiriniai tyrimai išlieka aktualūs ir suponuoja tyrimo problemas: kokios tautinės vertybės yra prioritetingos, koku būdu jos dalyvauja šiandienos akademinio jaunimo gyvenime ir kokie veiksniai daro įtaką tautinių vertybių raiškai. Lietuvoje tokių tyrimų vis dar nepakanka, daugiau dėmesio skiriama bendroms vertybinėms orientacijoms, todėl, atsižvelgiant į tai, **tyrimo objektu** pasirinktas – Lietuvos edukologijos universiteto (LEU) studentų, būsimųjų pradinių klasių mokytojų, požiūris į tautines vertybes.

Tyrimo tikslas – ištirti būsimųjų pradinių klasių mokytojų požiūrį į tautines vertybes.

Tyrimo uždaviniai:

1. Išsiaiškinti tautinių vertybių svarbą šiandienos kontekste.
2. Nustatyti studentų prioritetingas tautines vertybes.
3. Atskleisti veiksnius, darančius įtaką tautinių vertybių raiškai.

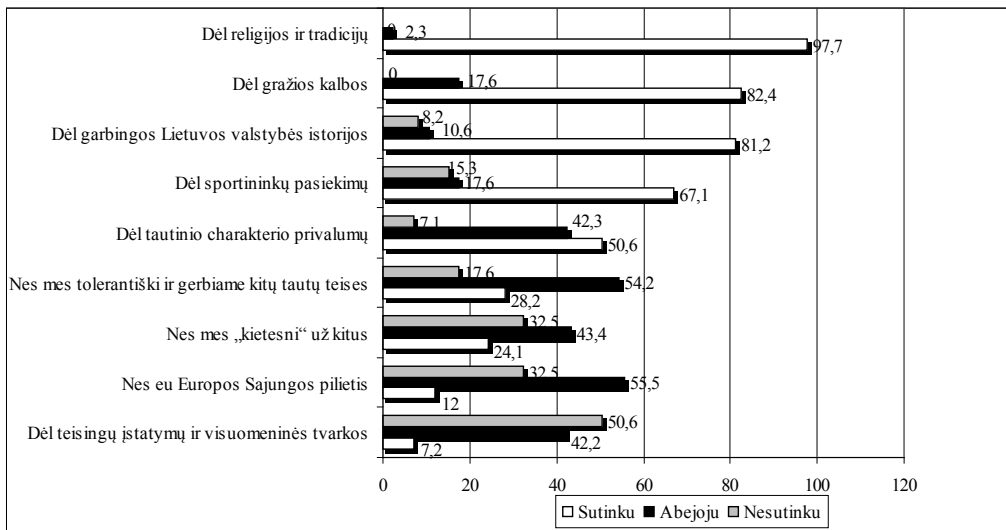
Tyrimo metodai: mokslinės literatūros analizė, studentų anketinė apklausa raštu, kiekybinė ir kokybinė empirinių duomenų analizė.

Tyrimo organizavimas ir metodika. 2012 m. apklausta 100 studentų, tačiau dalis anketų pasirodė netinkamos dėl neišsamių atsakymų, todėl galutinis respondentų skaičius – 93 LEU Ugdymo mokslų fakulteto Pradinio ugdymo pedagogikos studijų programos dieninių ir neakivaizdinių studijų studentai. Visiems tiriamiesiems buvo pateikta anoniminė anketa. Anketą sudarė atvirieji ir uždarieji klausimai: ar svarbi studentams jų tautybė; kuo jie gali didžiuotis; gyvenamosios vietos svarba; kokiomis kalbomis kalbama namie ir su draugais; kokias vertybes pripažįsta; tautiškumą reprezentuojantys simboliai; etnomuzikos raiška; pagrindiniai veiksniai, darančys įtaką akademinio jaunimo tautinėms vertybėms.

Tyrimo rezultatai. Kaip teigia P. Pečiuliauskienė (2012), požiūris – tai asmenybės santykis su įvairiais objektais, santykinai stabili nuostata apie juos. Jos manymu, jie glaudžiai siejasi su asmenybės interesais, jos individualia patirtimi ir keičiasi, kintant vi-

suomenės gyvenimo sąlygoms. Taigi teigiamas požiūris į vertybes yra tam tikras rodiklis, kaip jaunimas internalizuoja jas, bei tai, kaip vertybės dalyvauja jų gyvenime. Siekiant atskleisti, kokios tautinės vertybės dominuoja tarp studentų, buvo paklausta, kokiai tautinei grupei jie save priskiria. 18,2 proc. respondentų priskiria save lenkų tautybei, 10,8 proc. – rusų, 71,0 – lietuvių. Universitete studijuoja nemažai studentų iš Pietryčių Lietuvos – jie identifikuoja save priskirdami tai tautybei „Lietuvos lenkais“, „Lietuvos rusais“ ir pan. Pasirinkdami atsakymą „Kitas“ respondentai nurodė: „Vilniaus kraštas – tai atskira teritorija.“ Kitas pateiktas klausimas buvo skirtas išsiaiškinti, ar jiems svarbi jų tautybė. 84,9 proc. respondentų teigia, kad svarbi jų tautybė, daugiau kaip dešimtdaliui (15,1 proc.) – sunku pasakyti.

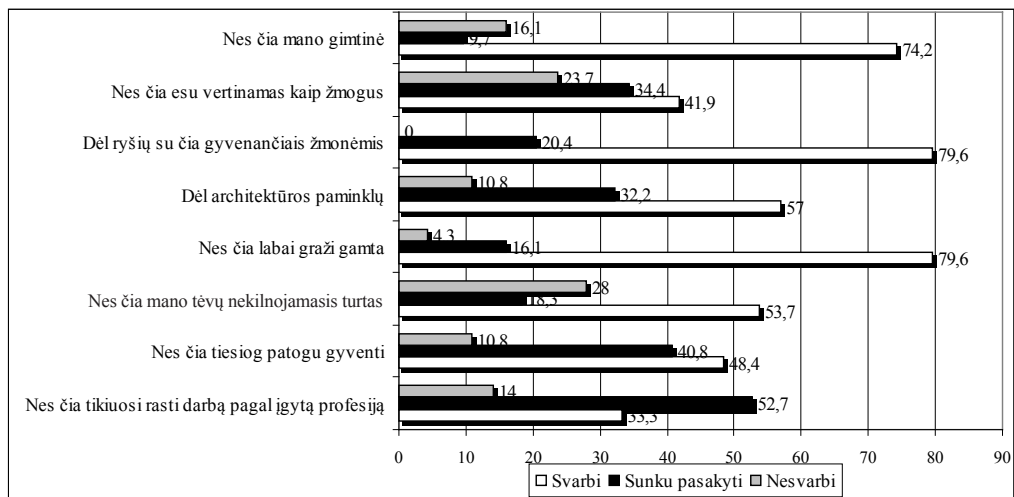
Toliau buvo svarbu išsiaiškinti, kodėl respondentai didžiuojasi savo tautybe (žr. 1 pav.).

1 pav. Priežastys, kodėl studentai didžiuojasi savo tautybe (proc.)

Tyrimo duomenys atskleidė, kad respondentai didžiuojasi savo tautybe dėl religijos, papročių ir tradicijų (97,7 proc.), dėl gražios kalbos (82,4 proc.), dėl garbingos Lietuvos valstybės istorijos (81,2 proc.), dėl sportininkų pasiekimų (67,1 proc.). Tačiau daugiau nei pusė (55,4 proc.) abejoja dėl narystės ES keliamos grėsmės mažoms tautoms ir tolerantiškumo (54,1 proc.) kitoms tautoms. Beveik pusė (50,6 proc.) respondentų nesutinka, kad pas mus teisingi įstatymai ir gera visuomeninė tvarka. Galima teigti, kad studentų pasirinkti atsakymai rodo jų tautiškumo suvokimą, nes, remiantis literatūros analize, būtent kalba, religija, papročiai ir tradicijos, istoriniai įvykiai yra tautiškumo pagrindas. Tačiau negalima nuneigti, kad globalėjimo tendencijos nepalietė respondentų požiūrio į tautines vertybes.

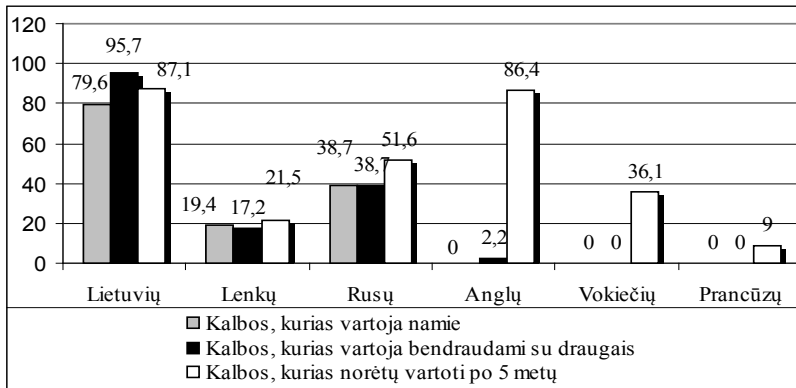
Dar viena tautines vertybes reprezentuojanti savybė yra gyvenamoji vieta, gimtinė, kilimo vieta. Bandyta išsiaiškinti, kokia yra respondentų gyvenamoji vieta. Paaiškėjo, kad daugiau kaip pusė (51,6 proc.) – gyvena mieste, beveik trečdalis (26,7 proc.) – miestelyje, daugiau nei dešimtadalis (19,4 proc.) – kaimo vietovėje ir 2,2 proc. gyvena vienkiemyje. Todėl buvo įdomu atskleisti, kuo būsimiesiems mokytojams svarbi jų gyvenamoji vieta (žr. 2 pav.).

2 pav. Gyvenamos vietos svarba (proc.)

Tyrimo duomenys parodė, kad gyvenamoji vieta svarbi, nes čia labai graži gamta (79,6 proc.), dėl ryšių su čia gyvenančiais žmonėmis (79,6 proc.), nes čia gimtinė (74,2 proc.), dėl architektūros paminklų (57,0 proc.), nes čia tėvų nekilnojamasis turtas (53,8 proc.). Daugiau nei pusė abejoja, ar pavyks rasti darbą, daugiau nei trečdaliui sunku pasakyti, ar čia patogų gyventi ir ar čia yra vertinamas kaip žmogus. Beveik dešimtadalis respondentų norėtų išvykti į užsienį. Gauti duomenys atskleidžia tautiškumo suvokimą, tačiau jaučiamas asmeninės naudos ir gerovės siekimas.

Dar vienu pateiktu klausimu siekta išsiaiškinti, kokia kalba studentai bendrauja šeimoje ir su draugais.

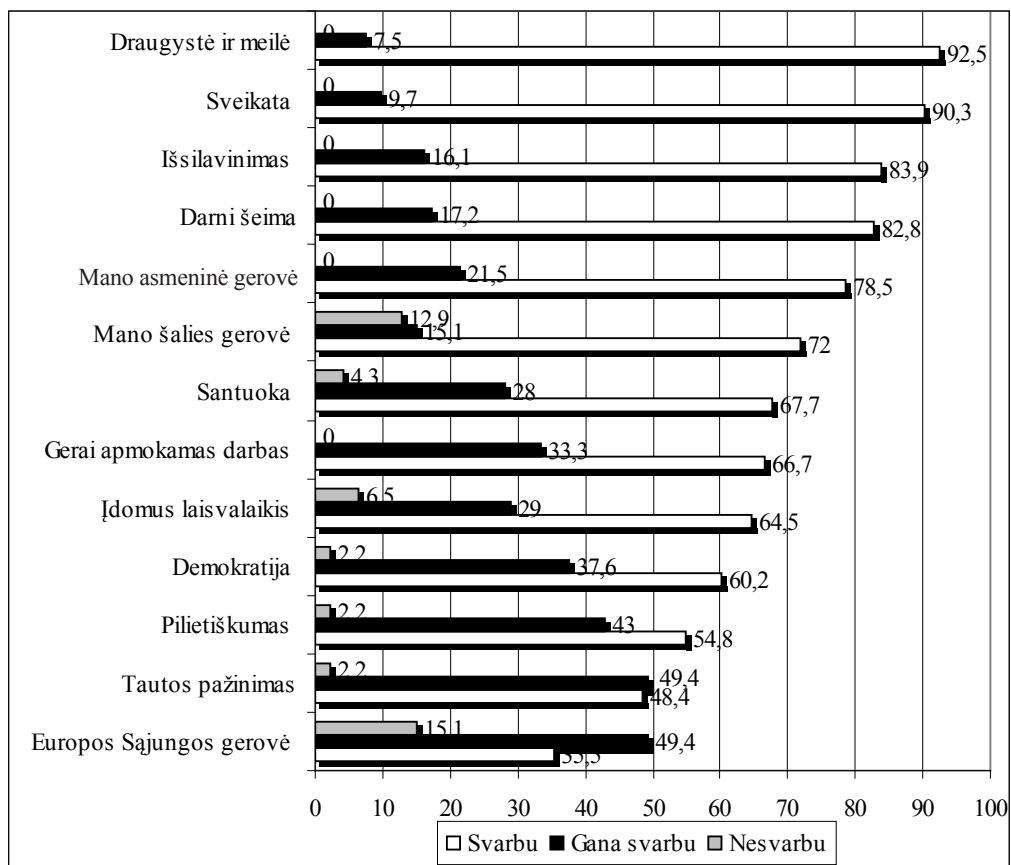

P. S. Respondentai galėjo pasirinkti kelis atsakymo variantus, todėl atsakymų suma viršija 100 proc.

3 pav. Studentų kalbų vartojimo duomenys (proc.)

Šiuolaikinėje visuomenėje labai populiarūs daugiakalbės informacinės visuomenės sąvoka. Ypač pabrėžiama kalbų įvairovės svarba Europos Sąjungos kultūrinei, socialinei ir ekonominei raidai. Augant techninėms galimybėms, galima tikėtis, kad technologijos bus naudingos bendraudant su pasauliu savo gimtąja kalba. Analizuojant tyrimo duomenis (žr. 3 pav.), galima pastebėti, kad, be lietuvių kalbos, studentai šeimoje kalba ir bendrauja su draugais lenkų ir rusų kalbomis. Po penkerių metų respondentai norėtų kalbėti lietuvių (87,1 proc.), anglų (62,4 proc.) kalbomis ir daugiau nei pusė (51,6 proc.) – rusų kalba. Susidomėjimą rusų kalba turbūt galima paaiškinti tuo, kad dauguma studentų anglų kalbą moka, o rusų ne. Noras mokėti rusų kalbą paaiškinamas taip (pasirinkdami atsakymą „Kitas“ respondentai nurodė): „yra nemažai gerų knygų rusų kalba“, „norisi geriau suprasti televizijos laidas“, „to reikalauja kai kurie darbdaviai“ ir t. t. Taip pat studentai nurodė, kad norėtų kalbėti prancūzų, lenkų, vokiečių, ispanų, turkų kalbomis. Tai, anot studentų, lemia „padidėjusios turizmo galimybės“ ir „kalbų mokėjimas šiuolaikinėje visuomenėje įgauna vis didesnę reikšmę“. Galima teigti, kad studentų pasirinkti atsakymai rodo jų norą ateityje kalbėti lietuviškai, tačiau šalia gimtosios kalbos vartoti ir pasaulyje dominuojančią anglų kalbą. Taigi, globalėjimo tendencijos palietė ir šią sritį.

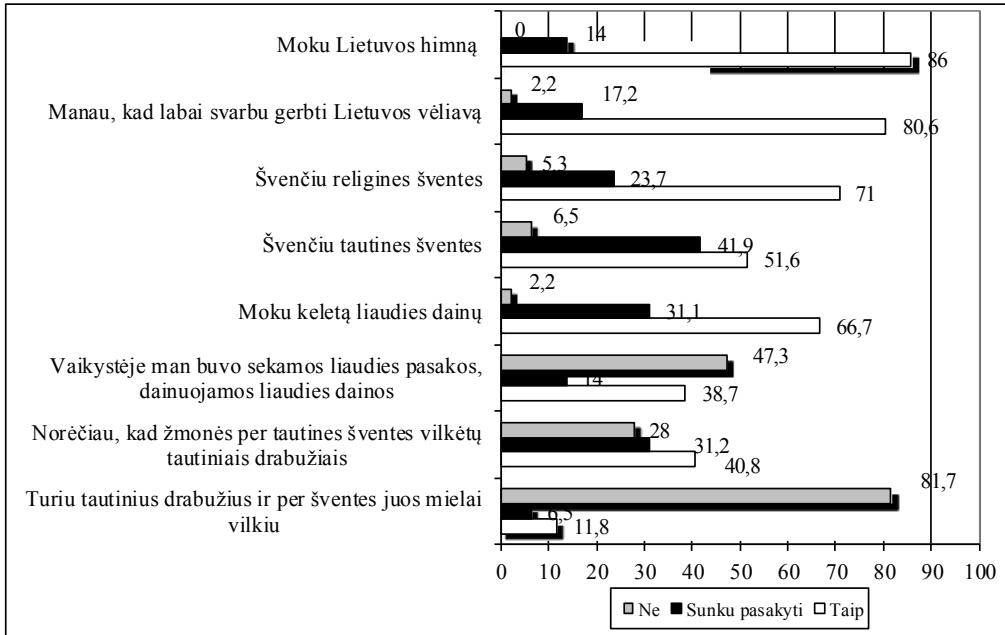
Kitas pateiktas klausimas buvo skirtas išsiaiškinti, kokias vertybes pripažįsta akademinis jaunimas (žr. 4 pav.).

4 pav. Vertybių pasiskirstymas (proc.)

Tyrimo duomenys rodo, kad būsimiesiems pradinėjų klasių mokytojams pirmoje vietoje yra draugystė ir meilė, sveikata, išsilavinimas, darni šeima, asmeninė gerovė, santuoka, gerai apmokamas darbas, antroje – Europos Sąjungos gerovė, tautos pažinimas, pilietiškumas, demokratija. 2002 m. autorės atliktas būsimųjų pradinėjų klasių mokytojų tyrimas rodė, kad tiriamiesiems svarbiau buvo sveikata, meilė, darni šeima, mėgstamas darbas ir kt. Gauti duomenys atskleidžia, kad akademinis jaunimas daugiausia dėmesio skiria asmeninėms vertybėms, tos vertybės, kurios yra būdingos daugumai visuomenės narių. Iš tiesų modernioji globalioji kasdienybė įtvirtina tokias vyraujančias vertybes kaip nuolatinis judėjimas, kaita, populiarumo bei originalumo siekimas, turto, pelno ir naudos vaikymasis, mados bei reklamos diktatas, hedonistiniai troškimai. Visos šios vertybės giliai įsitvirtino ir tapo šiuolaikinės visuomenės bruožu.

Svarbi tautiškumo savybė yra simboliai: ritualai, vėliava, himnas, išvaizda. Jie stiprina tautinę savivoką, užtikrina istorinį tęstinumą. Siekiant ištirti studentų požiūrį į tautinius simbolius buvo prašoma įvertinti, kiek šie teiginiai atitinka jų nuomonę.

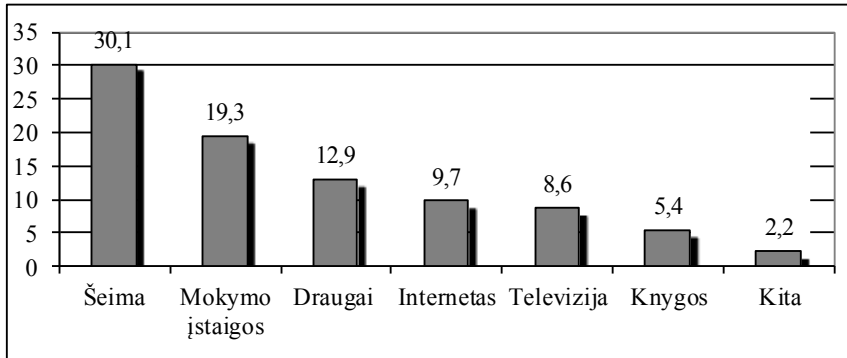

5 pav. Respondentų požiūrio į tautinius simbolius pasiskirstymas (proc.)

Kaip matyti 5 pav., 86,0 proc. studentų teigia, kad moka Lietuvos himną ir kad svarbu gerbti Lietuvos vėliavą (80,6 proc.). 71,0 proc. respondentų švenčia religines šventes ir daugiau nei pusė (51,6 proc.) – tautines šventes. Mažiau negu pusė (40,9 proc.) norėtų, kad tautinių švenčių metu būtų dėvimi tautiniai rūbai. Tik daugiau nei trečdaliui buvo sekamos lietuvių liaudies pasakos, dainuojamos lietuvių liaudies dainos ir tik daugiau nei dešimtadalis turi tautinius drabužius. Lietuvių liaudies muzika yra viena iš tautinių vertybių, suteikiančių Lietuvii tautai savitumo. Daugiau nei pusė (66,7 proc.) nurodė, kad moka keletą liaudies dainų. Tačiau, kai buvo paprašyti įvardyti, kokias konkrečiai moka lietuvių liaudies dainas, daugiau kaip dešimtadalis galėjo įvardyti (12,9 proc.) vieną dainą, 38,7 proc. – dvi dainas, 11,8 proc. – tris, tik maža dalis (5,4 proc.) moka šešias lietuvių liaudies dainas. Nė vienos dainos nemoka daugiau nei dešimtadalis (19,4 proc.) respondentų. Populiariausios tokios dainos: „Jurgelis meistrelis“, „Du gaideliai“, „Atskrend sakalėlis“, „Ant kalno mūrai“, „Balnokit broliai žirgus“, „Saulele motule“, „Šiaudų batai“, „Žilvitis“, „Per klausučių ulytėlę“, „Šeriau šeriau sau žirgelį“, „Saulutė nusileido“, „Ant kalno karklai siūbavo“, „Oi tu strazde strazdeli“ ir kt. M. Baltrėnienė ir V. Palubinskienė (2005) teigia, kad etnomuzikoje glūdi vertybiniai tautos dvasingumo klodai, ji ypač svarbi tautiškumo

ugdymui. Anot autorių, mokantis etnomuzikos išskirtinis yra mokytojo vaidmuo, kuris skatina suinteresuotumą studijuoti etnomuziką ir prisideda prie tautinių vertybių išlaidymo. Norint giliau išsiaiškinti studentų požiūrį į tautines vertybes, domėtasi požiūriu į liaudies dainas, ar mokyklose, jų nuomone, turi būti mokoma lietuvių liaudies dainų. Dauguma respondentų teigia: „aišku, kad turi būti mokoma“, „liaudies dainos ugdo muzikalumą“, „liaudies muzika praturtina dvasiškai“, „liaudies dainos ugdo tautiškumą“, „liaudies dainos suteikia žinių“ ir pan. Tačiau buvo ne vien teigiamų nuomonių: „liaudies muzika neįdomi ir nereikalinga“, „liaudies muzika nuobodi“. J. Jonušas (2006) pabrėžė, kad dainuojamoji tautosaka – emocionaliausia tautinės kūrybos dalis, kur apeliuojama į emocijas, veikia mentalitetą, žadina tautinę savigarbą ir turi daugiausia įtakos patriotinės pasaulėjautos formavimuisi. Anot autoriaus, etnokultūros, kaip ir viso meno, paskirtis – paversti žmogiškąsias vertybes estetinėmis išsaugant savo specifika. Daugiau kaip trečdalis studentų pažymėjo, kad liaudies dainas mėgsta ir aktyviai jas reprezentuoja („dainuoju šeimoje“, „lankau liaudies muzikos koncertus“, „koncertuoju su folkloro ansambliu“ ir pan.). Tik kas penktas studentas išreiškė teigiamas nuostatas dėl lietuvių liaudies dainos kaip fenomeno, reprezentuojančio tautines vertybes. Iš jų pusei studentų liaudies dainos patinka nuo vaikystės, kiti pamėgo jas pastaraisiais metais. Mėgstančių lietuvių liaudies dainas nuo vaikystės yra nedaug – apie 15,0 proc. Gerokai daugiau yra tokių, kuriems sunku pasakyti, ar patinka liaudies dainos ar ne. Šiame tyrime liaudies daina vienu iš tautinių vertybių reprezentuojančiu rodikliu pasirinkta neatsitiktinai. Lietuvių liaudies dainai, muzikai, etnologai istorikai skyrė išskirtinę dėmesį. Galima teigti, kad liaudies daina lietuviams buvo viena iš pagrindinių vertybių, atstovaujančių lietuvių tautą, išreiškiančių tautos dvasią. Dainavimas, kaip specifinė intonacinė jausmų išraiškos forma, yra vienas svarbiausių emocijų ryšių. „Dainuodami mes leidžiame pasireikšti savo slaptoms svajonėms, pasirodyti baimėms, mes padrašiname save jausti ir išreikšti galybę emocijų – nuo draugystės, meilės iki skausmo ir netekties“ (Baltrėnienė, Palubinskienė, 2005, 37). Taigi, gauti tyrimo duomenys atskleidė tautinių vertybių suvokimą, t. y. akademinis jaunimas turi teigiamą nuostatą į etnomuziką, tačiau dalis respondentų supratimą apie liaudies dainas turi tik iš dalies, moka nedaug liaudies dainų, negali pagrįsti jos svarbos tautiniam ugdymui. Tai galima paaiškinti tuo, kad apklausti studentai yra iš skirtingos kultūrinės aplinkos arba nėra patyrę pakankamo tautinio auklėjimo.

Norint plačiau ištirti būsimųjų pradinį klasių mokytojų požiūrį, buvo išskirti veiksniai, darantys įtaką tautinių vertybių raiškai (6 pav.).

6 pav. Veiksniai, darantys įtaką studentų tautinių vertybių raiškai (proc.)

Tyrimo duomenys rodo, kad daugiau nei trečdaliui respondentų šeima yra pagrindinis tautinių vertybių raiškos veiksnys. Antroje vietoje yra mokymo įstaigos. Tai nėra keik nestebina, nes didžiausią įtaką kiekvienam žmogui turi jo šeima, taip pat aplinka, kurioje jis nuolat funkcionuoja, tad mokymo įstaigų ir draugų įtaka irgi yra suprantamas dalykas. Internetas kaip neatskiriama šiuolaikinio gyvenimo dalis taip pat turi nemažai įtakos jaunimo tautinėms vertybėms. Mažiausiai įtakos studentams turi televizija ir knygos. Ir tik maža dalis respondentų nurodė kitą šaltinį („valstybė“, „žiniasklaida“). Tai reiškia, kad jaunimui yra svarbiausi būtent tie veiksniai, kurie šiuo metu jiems turi didžiausią reikšmę. Nors studentai turi šeimoje ir gimtojoje aplinkoje įgytą patirtį, tačiau ugdymo procese ji koreguojama, gilinama, plečiama. Palaiptiesniui per savo asmeninę patirtį, tautinę kultūrą, lietuvių liaudies muziką akademinis jaunimas praplečia, turtina ir savąjį tautinių vertybių suvokimą. Apibendrinant tyrimų rezultatus, galima teigti, kad tokie tyrimai yra svarbūs ir reikšmingi, nes jie parodo išsamų vaizdą apie jaunimo tautines vertybes ir suteikia galimybę, atsižvelgiant į gautus rezultatus, koreguoti ir tobulinti ugdymo proceso metu skiepijamus principus ir nuostatas.

Išvados

- Sparčiai besikeičiant gyvenimo būdai, kinta ir tautinės vertybės, iškeldamos naujus uždavinius tautiniam ugdymui. Mokslinės literatūros analizė atskleidė kontraversiškus požiūrius, tautiškumo problemiškamą globalizacijos sąlygomis.
- Empirinio tyrimo duomenų analizė atskleidė, kad Lietuvos edukologijos universiteto akademinis jaunimas išlaikęs tautines vertybes: didžiuojasi savo tautybe dėl religijos, papročių ir tradicijų, dėl gražios kalbos, dėl garbingos Lietuvos valstybės istorijos, dėl gražios gamtos, architektūros paminklų. Daugumai gyvenamoji vieta svarbi, nes čia labai graži gamta, dėl ryšių su čia gyvenančiais žmonėmis,

nes čia gimtinė, dėl architektūros paminklų, nes čia tėvų nekilnojamasis turtas. Tačiau daugiau nei pusė abejoja, ar pavyks rasti darbą pagal profesiją, daugiau nei trečdaliui sunku pasakyti, ar čia patogu gyventi, ir panašus skaičius – ar čia jie yra vertinami kaip žmonės. Nerimą keliančiu veiksmu galėtų būti orientacija į asmeninius, materialinius dalykus, neįžvelgiant esminių dalykų. Šiandieninis jaunimas yra orientuotas į asmenines vertybes (draugystė, meilė, sveikata, išsilavinimas, darni šeima, asmeninė gerovė, santuoka ir gerai apmokamas darbas), visuomenines vertybes (Europos Sąjungos gerovė, tautos pažinimas, pilietiškumas, demokratija) paliekant antrame plane. Kitą vertus, asmeninių vertybių siekis yra postmodernios visuomenės bruožas, kuris atskleidžia gyvenimišką realybę.

- Gauti duomenys išryškino tautinių simbolių suvokimą, dauguma studentų moka Lietuvos himną, mano, kad svarbu gerbti Lietuvos vėliavą, švenčia religines šventes ir tautines šventes, tačiau tik kas penktas studentas išreiškė teigiamas nuostatas į liaudies dainą kaip fenomeną, reprezentuojantį tautines vertybes. Dalis respondentų parodė nelabai gilų tautinių vertybių įprasminimą: moka nedaug liaudies dainų, negali pagrįsti etnomuzikos svarbos tautiniam ugdymui. Menkėjantį studentų tautinių vertybių supratimą galima paaiškinti tuo, kad jie yra iš skirtingos kultūrinės aplinkos arba nėra patyrę pakankamo tautinio auklėjimo. Pagrindinis veiksnys, studentų nuomone, darantis įtaką tautinių vertybių raiškai, yra šeima. Mažiau svarbūs yra mokymo įstaigos, draugai, internetas.

Literatūra

- Abramauskienė, J. (2002). *Būsimųjų pradinių klasių mokytojų muzikinis ugdymas – jų profesinio rengimo komponentas. Daktaro disertacija, LEU*. Vilnius: Lietuvos edukologijos universiteto leidykla.
- Antinienė, D. (2002). Asmens tautinio tapatumo tapsmas. Sociopsichologinės šio proceso interpretacijos. *Sociologija*, 2, 100–107.
- Antinienė, D. (2011). *Lietuvos akademinio jaunimo tautinis tapatumas*. Kaunas: Technologija.
- Aramavičiūtė, V. (2005). Tautinis tapatumas ir jo kaita vyresniame mokykliniame amžiuje. *Pedagogika*, 79, 40–45.
- Baltrėnienė, M., Palubinskienė, V. (2005). Etnomuzikos poveikis paauglių tautinei orientacijai. *Pedagogika*, 76, 135–140.
- Campbell, D. (2005). *Mocarto muzikos poveikis vaikams: muzikos įtaka vaiko mąstymui, sveikatai ir kūrybai*. Kaunas: Kalendorius.
- Čiubrinskas, V. (2008). Tautinis identitetas yrančių ryšių pasaulyje: lietuviškumo trajektorijos. In *Lietuviškojo identiteto trajektorijos*. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas.

- Grigas, R. (2000). Lietuvių socioetnogenezė: dabartinio fono kontūrai. In *Lietuvių tauta ir pasaulis. Lietuvių tautos savimonė ir tautiškas: dabarties vaizdas ir perspektyva*, I. Kaunas: Technologija.
- Grigas, R. (2001). *Tautinė savivoka*. Vilnius: Rosma.
- Grigas, R. (2007). Nacionalinis sąmoningumas šiandien: jaunuomenės pasirinkimo drama. In *Tautiškas ir pilietiškumas. Atskirtis ar dermė*. Vilnius: LEU leidykla.
- Jonušas, J. (2006). „Akademiko“ pasaulėžiūra tautinės idėjos šviesoje. *Lituanica*, 2, 56–76.
- Jovaiša, L. (2003). *Hodegetika: auklėjimo mokslas*. Vilnius: Agora.
- Katinienė, A. (2003). Etnokultūros vertybės – asmenybės tapimo pamatas. *Acta paedagogica Vilnensia*, 11, 85–92.
- Klimka, L. (2007). Pilietiškumas ir tautiškas: laiko dimensijos ir aktualijos. *Tautiškas ir pilietiškumas. Atskirtis ar dermė*. Vilnius: LEU leidykla.
- Kuzmickas, B. (2009). *Tautos tapatumo savimonė. Lietuvių savimonės bruožai*. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras.
- Lietuvos švietimo plėtotės strateginės nuostatos 2003–2012 metams. (2002). In *Švietimo gairės*. Vilnius: Dialogo redakcija.
- Maceina, A. (1991). *Tautinis auklėjimas*. Kaunas: Šviesa.
- Maceina, A. (2002). *Tauta ir valstybė. Raštai*, 12. Vilnius: Mintis.
- Martišauskienė, E. (2000). Vyresniųjų paauglių dorinis tapimas: prielaidos, ypatumai, ugdymo linkmės. *Pedagogika*, 40, 34–41.
- Palubinskienė, V. (2011). Sutartinių mokymo svarba svarba bendrojo lavinimo mokykoje. *Pedagogika*, 102, 124–129.
- Pečiuliauskienė, P. (2012). Mokinių teigiamo požiūrio į gamtamokslinius dalykus formavimosi edukaciniai veiksniai. *Pedagogika*, 105, 32–39.
- Pradinio ir pagrindinio ugdymo bendrosios programos*. (2008). Vilnius: Švietimo aprūpinimo centras.
- Pruskus, V. (2005). Tautinė tapatybė ir jos raiška: laiko iššūkiai ir atsako galimybės. *Tautinės tapatybės dramaturgija*. Vilnius: LEU leidykla.
- Ranonytė, A. (2006). Lietuvos moksleivių pilietiškumo ir tautinio tapatumo formavimosi prielaidos. *Acta paedagogica Vilnensia*, 16, 63–73.
- Šalkauskis, S. (1992). *Rinktiniai raštai*. Vilnius: Vaivorykštė.
- Taljūnaitė, M. (2006). Lietuvių tautinio tapatumo konstravimas sociologiniuose tyrimuose. *Filosofija. Sociologija*, 2, 8–17.

The Attitude of Future Primary School Teachers towards National Values

Jolanta Abramauskienė

Lithuanian University of Educational Sciences, Faculty of Education, Department of Music, Studentų St. 39, LT-08106 Vilnius, Lithuania, jolanta.abramauskiene@leu.lt

Summary

In the context of world globalization nowadays, issues of nationality arise again. They become relevant in the condition of country integration and mixing of nations. The current problem is important enough to be researched, as Lithuania is becoming a more cosmopolitan state, the need for usage of foreign languages increases and nations internationalize.

The aim of the research is to explore future primary school teacher's attitudes towards national values. There were 93 students questioned in the 2012 at Lithuanian University of Educational Sciences.

The analysis of the research results show that students have all the national values: they are proud of their nationality, religion, traditions, proud of their beautiful language, their honourable Lithuanian state, beautiful nature and architectural buildings. Majority of the students said that it's very important residential place, because of its beautiful nature, their relationship with the people living here, because it's their birthplace, because of architectural monuments and their parents' real estate. However, more than half of the students doubt if they will be able to find good job based on their education, more than a third said it's difficult to live here. Worrying factor could be focusing on the personal, material issues, not facing essential issues. Nowadays young people are more focused on personal values rather than societal values.

The research displays that the majority of the students knows Lithuanian anthem, believes that it is very important to respect Lithuanian flag, to celebrate religious holidays and ethnic festivals, but only every five students expressed positive attitudes toward folk songs, representing national values as a phenomenon. Some respondents indicated not very profound meaning of national values: they know only few folk songs, can't tell the ethno music importance nowadays education.

Keywords: *nationality, values, national education, student's attitude, folk music.*

Įteikta / Received 2012-07-19
Priimta / Accepted 2015-06-08